

ZEZNE ZEMLJIŠČNE BANKE SO BLAGOSLOV ZA FARMARJE.

TO POROČILO PODAJA DOKAZ O DELU TE NARAVE V DOBRO FARMARJEM.

Farmarskih posojilnih družb je zdaj 3,439.

Washington, D. C. — Farmarski posojilni odbor je v svojem letnem poročilu na kongres priporočil, da naj se da zveznim zemljišnim bankam oblast, da lahko varujejo imetek farmarjev prodajo. Dalje priporoča, da naj izdajo posojila farmarjem znašajoča \$500 mesto \$100 in maksimalno posojilo \$25,000 mesto \$10,000. Nekateri farmarji pravijo, da jim zdi neumestno povisati minimalno posojilo na \$500. Če farmar potrebuje le \$100 posojila, kaj naj bi bil prisiljen vzeti na posojilo \$500, ki jih ne potrebuje. Maksimalno posojilo je nekaj stotincev, kot minimalno in je pa etno, če se povisa. Nepotrebno je povisati minimalno vsoto, ki bodo farmarji, ki iščejo majhna posojila, prisiljeni najeti ta posojila pri privatnih bankirjih. Ustanovitev zvezne zemljiščne banke ni imela namena, da si farmarji izposodijo denar pri prihih bankirjih, ampak njen namen je bil, da se farmarji rešijo od privatnih bankirjev.

Poročilo navaja, da je bilo zadnje leto zelo uspešno z ozirom na izdajanje posojil v posojilnih družbah. Ob začetku leta je bilo 1,839 farmarskih posojilnih družb. Njih številčnost je v teku leta pomnožila na 3,439. Kapital dvanajstih zveznih zemljišnih bank se je pomnožil s \$10,488,230 na \$16,250,285, posojila so narasla od \$29,816,204 na \$49,004,439.

Interesantno je tudi, da so bile resti nizke, če jih primerjamo obrestmi, ki so jih prej farmarji plačevali privatnim bankirjem. Resti zemljiščne banke so znašale 5 do 5½%, zemljiščne žitarske banke pa 6%.

Poročilo navaja tudi, da farmarji imajo posojilo pri zvezni zemljiški banki, da z njim odplačajo intabuliran dolg pri bankah in tih, ki žive od tega, da posojajo drugim denar proti intabulaciji na njih posestvo in orodje.

Poročilo opozarja tudi na dejstvo, da en sam veliki kupec lahko kontrolira trg za nakup pridelkov od farmarjev, čeprav vsi kupec delajo z majhnimi kapitali. To je pa zelo neugodno farmarjem, ker morajo prodati pridelke po ceni, ki jo povzročijo veliki kupec.

UKNJA V PROHIBICIONISKEM ZAKONU.

Indianapolis, Ind. — Sodnik H. Woodward iz Michigana je odkril krivjo v prohibicionističnem zakonu zave Indiane. Po njegovem mnenju ima vsakdo lahko doma galono žganja in dvanajst stotov piva. Agentje justičnega departmanta pravijo, da je to res, toda vsakdo mora dokazati, ima opojno pijačo doma od 2. jula l. l., ko je postava postala zavežna.

Dalje izjavljajo agentje justičnega departmanta, da je Indiana zakon suha država in prepoveduje uvoz opojnih pijač vanjo. Iskavali bodo še nadalje vse aljive zavoje, čeprav je sodnik Woodward izjavil, da ima lahko vsaka oseba na svojem domu galono žganja in tucat kvartov pive.

POMOŽNA AKCIJA ZA LJUDSTVO V LEVANTU JE POTREBNA.

V LEVANTU IN SOSEDNIH DEŽELAH JE LAKOTA.

Vojna je strašno opustošila Belgijo in Francijo.

New York, N. Y. — Ameriški pomožni odbor v Levantu je naznanil, da je sprejel poročilo od Herbert Hooverja, ki se nahaja v Parizu, da lahko dobi živila iz zaloga, ki jo ustanovi živilska uprava na vzhodu v Sredozemskem morju.

Priznavajoč in odobravajoč delo odbora, je mr. Hoover povdaril, da Združene države ne morejo pomagati z denarjem ljudstvu v Levantu, dasiravno potrebujejo pomoč. Ker vlade ne morejo dati dosti garancije, s katerimi bodo Združene države v oficijelni zvezi, je pomoč odvisna od javne dobrotornosti.

Pomanjkljiva transportna sredstva tvorijo glavni vzrok za lakoto v Levantu in sosednjih deželah. Perzija na pr. obsega 628,000 štirjakihi milj, ima pa le 80 milj železnice. Vsi del tega nameravajo prevažati živila na tovrstnih avtomobilih.

Mr. Hoover pravi v svojem poročilu, da bo pomožna akcija v Franciji dala komisiji več naporov dela, kot je pričakoval. Uničenje, povzročeno po vojni, je strašno. Železnice in rudniki so uničeni in izvršiti bo preba obširna popravila, da prične zopet z obratovanjem. Ravnotako je tudi s tovarništvom.

Poročilo pravi: "Od oskrbniškega departmanta je bila prevzeta velika množina skornjev, čevljev in vojnega materiala, ki je bila razdeljena med ljudstvo. Francoska vlada se trudi, da dobi govedo iz Švice in konje iz raznih armad, ki bodo z drugimi majhnimi poljedelskimi napravami omogočili ljudstvu, da pridela nekaj na zemljišču, ki ga niso bitke preveč razrile."

Uničenih je okoli dvajset glavnih mest in na stotine vasi, kar je povzročilo, da je število vojnih beguncev veliko. Vlada se trudi, da jih odvrne od porajstva, dokler niso zanje preskrbeli vsaj provizorično bivališče. V tisočih prihajajo v vasi, da tam najdejo vse uničeno.

Da se temu odzove, je pomožna komisija Belgiji najela 150 dobrovoljcev iz ameriške mornarice. Prevzela je tudi material druge vrste za sestavljanje barak od mornarice in armade, da začasno zgradi uničene vasi.

PREDSEDNIK WILSON PRIPOČE 100 MILJONOV ZA PREHRANITEV SREDNJE EVROPE.

Washington, D. C. — Predsednik Wilson predloži na podlagi svojih študij, da kongres dovoli 100 milijonov dolarjev za prehranitev gladnega ljudstva v Srednji Evropi. Nemčija je izvzeta.

Ta denar pojde za prehranitev ljudstva v Avstriji, Turčiji, Poljski, zapadni Rusiji, kajti vlade teh ljudstev ne morejo financirati mednarodnih obilgacij. Tako navodila je prejel tajnik Glass, ki je po sprejemu brzojavke odšel v kapitol, da konfirira o stvarih z voditelji demokratov v kongresni zbornici.

Predsednikova brzojavka pravi, da morajo Združene države v prihodnjih sedmih mesecih poslati v Evropo za \$1,500,000,000 živil. Mednarodna organizacija, vodjena po Herbert C. Hooverju, bo nadzorovala razdelitev živil.

BANDITJE OROPALI ZASTAVNICO.

Chicago, Ill. — Trije tolovaji so okradili zastavnicu na Severni cesti šte. 519 za \$800 draguljev. Ob času roba je bilo v zastavnici pet oseb.

JUGOSLOVANSKO VPRAŠANJE STOPA VEDNO BOLJ V OSPREDJE.

Jugoslovanski delegatje k mirovni konferenci so izvoljeni.

Jugoslovanski mirovni delegatje. Pariz, 6. jan. — Jugoslovanska mirovna delegacija je prišla večeraj v Pariz. Delegatje so: Nikola Pašić, Svetozor Pribičević in dr. Ribar. Na kolodvoru sta jih sprejela srbski poslanik Vesnić in zastopnik francoske vlade.

Poljska delegacija je tudi prišla v nedeljo. Med delegati sta tudi general Pilsudski, predsednik sedanje začasne vlade v poljski republiki, in dr. Kazimir Oluski.

Prva skupina angleške mirovne delegacije je že v Parizu. Skupina šteje kakih 70 oseb, ki so razen treh sami tajniki in pisarji.

Iz Prage poročajo, da se je zadnja sobota podala na pot v Pariz čehoslovanska mirovna delegacija. "Echo de Paris" piše, da pride v Pariz Adolf Joffe, prejšnji boljševiški poslanik v Nemčiji, kateri bo zahteval priznanje kot zastopnik sovjetske Rusije.

Jugoslovanski kabinet.

Ženeva, 5. jan. — Jugoslovanski kabinet v Belgradu je sestavljen takole:

Predsednik: Stojan Protič.

Podpredsednik: dr. Anton Korošec.

Justica: Marko Trivković.

Zunanje zadeve: Dr. Ante Trumbić.

Notranje zadeve: Svetozor Pribičević.

Trgovina in industrija: Stojan Ribarac.

Izobrazba: Ljuba Davidović.

Železnice: Velimir Vulović.

Javna dela: Milan Kapetanović.

Finance: dr. Momčilo Ninčić.

Pošta in brzojav: dr. Edo Lukinč.

Armada in mornarica: general Mihailo Rašić.

Bogoslužje: dr. Tugomir Alau-pović.

Rekonstrukcija: Miloje Jovanović.

Politika: Vitomir Korać.

Gozdarstvo in rudarstvo: dr. Mehmed Spaho.

Izdelanje ustave: Albert Kramer.

(V kabinetu so zastopane vse stranke. Vitomir Korać je znani hrvaški socialist. Dr. Korošec in Kramer sta Slovenci. Štiri petinke ministrov so Srbi.)

Pariz, 6. jan. — Semkaj je prišlo poročilo, da se je v Belgradu organizirala nova vlada iz zastopnikov vseh Jugoslovancev iz Srbije, Črne Gore, Bosne in Hercegovine, Dalmacije, Hrvatske in Slovenije.

Voditelji v starem kraju svetujejo Jugoslovancem v Ameriki, ki da naj ostanejo še tukaj.

Chicago, Ill. — Na hrvaškem shodu v dvorani Harding Square na južni strani Chicago zadnje nedelje je govoril tudi James Keeley, bivši urednik lista "Chicago Herald" in načelnik inozemske propagande v vladnem biroju za informiranje javnosti. Keeley je pravkar prišel iz Pariza in dejal je, da je govoril tamkaj z drjem. Korošcem, Trumbićem in Pašićem. Keeley je rekel:

"Sešel sem se z vašimi voditelji v Trumbićevi pisarni. Njihovo delo je zelo težavno. Dr. Korošec mi je dejal, da naj sporočim Jugoslovancem v Ameriki, da jim ni treba misliti na povratek v staro domovino, ker potem bi bila tamkaj še večja zmešnjava. Jugoslovanci v Ameriki bodo nudili večjo pomoč Jugoslaviji, ako ostanejo tukaj in delujejo za boljše bodočnost svoje stare domovine.

Ko sem se sešel s temi vašimi možmi, sem se pričel zanimati za jugoslovanske aspiracije. Prepričan sem, da bo jugoslovansko vprašanje eno največjih na mirovni konferenci.

Italija zahteva Dalmacijo iz ozirov strategične varnosti, toda po mojem mnenju ne bo mirovna konferenca dovolila, da bi trije odstotki Italijanov vladali nad 97 odstotki Jugoslovancev. Istra in Gorica tudi pripadajo po vsej pravici Jugoslovancem."

Francooski častnikar se je potegnil za Jugoslovane.

Milan, Italija, 6. jan. — Predsednik Wilson se je danes ustavil tukaj. Prišel je iz Genove, kjer se je mudil par ur. Povsod je z navdušenjem sprejet.

Pariz, 6. jan. — Pariški listi na dolgo in široko opisujejo Wilsonov poset Italije. Uredniških komentarjev je malo, toda Victor Margueritte piše v listu "Le Pays" sledeče:

"Wilsonov obisk Rima takoj po resignaciji socialistične Bissolati je vsled spora s Sonninom radi jugoslovanskega vprašanja je zanimiv, kajti Wilson je povedal Italijanom, da mora mir temeljiti na prijateljstvu narodov, ne pa na ravnotežju militaristične sile. Zdi se priložnost, da se izvede ta princip. Uradne fraze ne morejo več tajiti dejstva, da je med Italijo in Jugoslovani velik spor. Rim hoče kontrolo nad Jadranskim morjem, kar je v konfliktu z vstajenjem mlade Jugoslavije, ki potrebuje vzhodno-jadransko obalo, da lahko svobodno diha proti zapadu. Italija polaga svoje zahteve na tajno pogodbo iz leta 1915, kakor da ni od tistega časa že mnogo vode poteklo pod plavskimi mostovi. Namesto da bi Italija sprejela mlado jugoslovansko državo s prijateljstvom, je nastopila proti nji ravno tako, kakor je prej nastopala Avstrija proti Jugoslovancem. Čas je, da velika Amerika pove Italijanom, da so v nevarnosti njihove imperialistične ambicije, ne pa njihov narod. Miru ne bo nikdar, ako pustimo, da bo krvavela nova Albacija na bregovih Jadrana."

Wilson ima še obiskati Belgijo in opustošene kraje na bivihi fronti, potem je konec njegovih obiskov.

NOVI CIVILNI BOJI V NEMCIJI.

London, 6. jan. — Vesti iz Nemčije se glase, da so se zopet pojavili nemiri in izgrede po mnogih večjih mestih nemške republike. V Hamburgu so vojaki streljali iz strojnih pušk na izgrede. V Monakovem je bilo ranjenih devet oseb.

Spartakoveci so zopet poskusili z revolucijo proti Ebertovi vladi. V nedeljo se je vršil v Berlinu spartakovski shod, katerega se je udeležilo okrog 10,000 oseb. Glavni govornik je bil dr. Liebknecht, ki je dejal med drugim:

"Mi ne maramo limonadne revolucije, pač pa bomo dvignili železno pest proti vsakomur, ki se bo drznil ovirati socialno revolucijo. Česar zdaj pričakujemo, je internacionaliziranje civilne vojne. Rusija je storila začetek. Zahteyamo, da naš oborožen proletarijat na ruski meji ne pobija svojih ruskih bratov, pač pa naj pobije častnike, ako mu bodo veleli streljati na boljševike. Naša naloga mora biti skupni boj nemško-ruskega proletarijata proti imperializmu entente."

Neka vest se glasi, da je Hindenburg izgubil vzhodno-poveljništvo nad nemško armado.

Kodanj, 6. jan. — Angleške bojne ladje so večeraj bombardirale Rigo, ki je v rokah litvinskega sovjeta. Računa se, da je v Rigi kakšnih 40,000 boljševikov. V mestu se vrši civilni boj.

ORGANIZIRANA KAMPANJA ZA LIGO NARODOV JE PRICELA.

KAMPANJA SE RAZŠIRI NA VSE LEGISLATURE.

V nji sodelujeta tudi Taft in Frank Walsh.

Washington, D. C. — "Liga za izboljšanje miru", kateri predseduje William Howard Taft, je pričela z gibanjem, da se državne legislature izrečejo za ustanovitev lige narodov, obstoječe iz narodov, zastopanih na mirovni konferenci.

Izdelan resolucijo, opremljeno s potrebnimi priporočilnimi pisnom, so razposlali članom vseh državnih legislatur, ki bodo zborovale letošnjo zimo.

Posljejo tudi govornike na vse kraje, da priporoče resolucijo. Kampanje se udeležita tudi Taft in Frank Walsh iz Kansas Cityja.

To gibanje ima namen dokazati, da je velika večina ameriškega ljudstva za ustanovitev lige narodov in da opozicija, ki se je pokazala v senatu proti ustanovitvi lige, ne prikazuje mnenja ameriškega ljudstva. Če legislature sprejemajo resolucijo za ligo, tedaj bo ta sklep tudi vplival na senatorje.

Pismo, ki spremlja resolucijo, omenja, da so nekatere legislature že osvojile tako resolucijo. Če legislature sprejmejo resolucijo, bo poznati učinek tudi zunanji Zdrženih držav, kajti vsled kritike v senatu so nekateri časopisi v inozemstvu pisali, da je ameriško ljudstvo proti ligi narodov. Posebno imperialistično časopisje, ki agitira, da se ustanovi ravnotežje sil mesto lige narodov, je porabilo ta gododek v svoje namene. Situacija bo takoj spremenjena, če se legislature izrečejo za ligo narodov. Zavezniki narodi bodo imeli pred sabo dokaz, da je ameriško ljudstvo odkritosrčno zagovornik poštenega in trajnega mira, in če predsednik Wilson zagovarja ustanovitev lige narodov, da se z njim strinja ameriško ljudstvo.

THEODOR ROOSEVELT JE MRTEV.

Oyster Bay, N. Y. — Bivši predsednik Theodor Roosevelt je umrl na Hillu svojem domu na Sagamore. Zadnjih 18 mesecev je bil Roosevelt skoraj vedno bolan in o njegovi boleznii so bili izdani večkrat buletini. Zdraviti se je dal od zdravnikov na glavni, ki pa niso mogli užgati boleznii, kateri je podlegel.

TIHOTAPSKA SMOLA.

Fort Wayne, Ind. — Oblastveni organi so zasegli tovorni avtomobil naložen s pivom in žganjem. Na njem je bilo 10 sodov piva in pet in dvajset kvortov žganja. Opojna pijača je bila kupljena v državi Ohio. Avtomobil je bil na vrhu naložen s pohištvo. Tihotapec so imeli na potu smola, kajti eno kolo se je zataknilo v tračnično cestno železnico. Preden so osvobodili kolo, so prišli podčrferi in preiskali tovorni avtomobil. Našli so opojno pijačo in aretirali tihotapec.

BIRO ZA NASELJENIKE.

Washington, D. C. — Železniška uprava je ustanovila informacijski biro za naseljenike, ki se bočejo naseliti na farmah na jugu ali na zapadu. Biro daje vsa potrebna pojasnila in navodila in je pod vodstvom J. L. Edwardsa, ravnatelja poljedelskega oddelka v železniški upravi. Njemu pomagajo J. F. Jarrell v Washingtonu, D. C., C. L. Seagraves v Chicago in W. W. Croxton v Atlanti.

VREME.

Danes bo mogoče snežilo v Illinoisu; južni in jugozapadni vetrovi.

Solnčni vzhod ob 7:18 a. m.; solnčni zahod ob 5:04 p. m.

PRIVATNI INTERESI SO NA DELU PROTI DRŽAVNI KONTROLI.

ZA ARGUMENT JIM SLUŽIJO LE LEPE BESEDE.

Zvezna železniška uprava je dokazovala svojo sposobnost.

Philadelphia, Pa. — Tukaj so se zbrali predsedniki železnice, organizirani v "Association of Railway Executives", da nastopijo proti podaljšanju roka državne kontrole nad železnicami na pet let. Na zborovanje so se seveda prihiteli zastopniki železnice v velikem številu, da izrečejo svoje mnenje proti podaljšanju roka. Izvolili so poseben odbor, ki predloži senatnemu odseku za meddržavno trgovino želje privatnih železniških interesov.

Rezolucija je seveda polna lepih besed o pravilni reaktivni železniškega vprašanja, ki pa pomenijo, da se to vprašanje tako reči, kot žele privatni železniški interesi.

To je povedal in dokazal tudi m. Cuyler, ki je objavil pismo Otto H. Kahna, v katerem se izreka proti podaljšanju železnice in podaljšanju državne kontrole na pet let. V pismu pravi, seveda le pravi, kajti dokazov ni doprimehenih, da bo podaljšanje železnice prineslo škodo v socialnem, gospodarskem in političnem oziru.

Koliko je na teh besedah resnice, najboljšje odgovarja poročilo o enoletni državni kontroli železniškega obrata.

Ko je železniški upravitelj Meador prevzel kontrolo nad železnicami, je vladal tak čas v železniškem obratu, da se je bilo bati, da vsak trenutek zastane vsa obrat kot mrtvemu človeku kri po žilah.

Železniška uprava se je prišla dela in je z železno voljo odtrgala ovire, ki so ugrožale ustavit železniški obrat.

Iz poročila, ki ga je izdelal John Skelton Williams, ravnatelj finančne in nakupovalne divizije, vidimo, da je železniška uprava posodila železnicam od 1. aprila 1918 na račun nove opreme \$515,690,000.

Tako vidimo, da se je tovor na železniških vseh povisal od 652 na 678 ton, in da se je v letu 1918 prepeljalo na miljo 32,586,390-878 potnikov, medtem ko so jih v letu 1917 prepeljali na miljo le 28,513,155,715. Računati moramo z dejstvom, da je bilo med temi potniki do 6,000,000 vojakov in da so vojaški vlaki odhajali redno in brez zamude.

Najvažnejše pa je, da je železniška uprava povisala mezdo u službenecem in da je za povisjanje izdala okoli \$500,000,000. Dokler so bile železnice pod privatno kontrolo, so bili na dnevnem redu vedno mezdni spori, in nihče ni vedel ure ne dneva, kdaj se železniški službenec naveličajo teh sporov in ustavijo delo. Železniška uprava je rešila mezdana vprašanja brez velikih težav, kar dokazuje, da je večja sposobnost na njeni strani kot v privatni kontroli nad železniškim obratom.

Poleg je železniška uprava izvedla še več drugih važnih in dalekosežnih reform, katerih ni mogoče navesti v kratkem poročilu.

TRGOVSKE LADJE RAZOBOROŽUJEJO.

Washington, D. C. — Trgovske ladje, ki so bile oborožene s topovi za obrambo proti potapljačam, zdaj razoborože, ko dospo v luko.

ČETE SE VRAČAJO IZ EVROPE.

New York, N. Y. — V nedeljo je dospelo v newyorško luko dvanajst tisoč vojakov. Izrekli so se vsi, izvenšni 1,389 pomorščakov in drugih vojakov, ki so na bojni ladji "North Carolina." V luko je priplulo sedem ladij s četami.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) in Kanada \$4.00 na leto, \$2.00 za pol leta in \$1.00 za tri mesece; Chicago \$5.50 na leto, \$2.75 za pol leta, \$1.40 za tri mesece, in za inozemstvo \$7.00.

Naslov za vsa, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$4 per year; Chicago \$5.50, and foreign countries \$7.00 per year.

Datum v objavi n. pr. (Januar 31-19) poleg vsakega imena in naslova pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovito jo pravilno, da se vam ne ustavi list.

AMERIKANIZIRANJE.

Dostikrat slišimo in čitamo to besedo. Zdaj beremo na pr., da so nekatere univerze ustanovile departmente za amerikanizacijo, potem zopet čitamo, da je delavski department, pravzaprav njegov biro za poduk, ustanovil šole ob mehiški meji in drugje, da se amerikanizirajo Mehikanci in drugi tujezemci, ki prihajajo v Združene države.

Kaj pa je amerikanizacija? Ali je to samo jezikovno vprašanje? Če bi bila amerikanizacija samo jezikovno vprašanje, bi bila prav lahko rešena in na zelo enostaven način. Vsak tujezemec, ki pride v Združene države, ve, da je občevalni in uradni jezik angleški. Ako želi, da si pribori boljšo pozicijo v življenju, se gotovo zaveda, da se mora pred vsem učiti jezika, ki ga govore v deželi, čeprav se naseli v koloniji, v kateri žive njegovi ožji rojaki, kajti jasno je, da se Američani ne bodo učili njegovega jezika ampak da se mora on učiti njihovega. To spoznanje učinkuje, da se tujezemci radi uče angleščine in porabijo vsako priliko, da se čimprej priuče jeziku, ki je zanje velikega in važnega pomena.

Amerikanizacija ne obsega le jezikovnega vprašanja, ampak beseda ima globočji in obširnejši pomen.

Združene države so republika, to je dežela, ki nima kralja, cesarja ali kneza, da jo vlado, ampak v nji je ljudstvo suvereno in si izvoli vlado po svojem okusu. Inozemci, ki so se naseljevali pred svetovno vojno v Združenih državah, so prihajali iz raznih krajev Evrope in Azije. Največ teh naselnikov je o Združenih državah le vedelo, da tam za morjem leži dežela, v kateri se lahko zasluži več denarja z delom, kot doma in da tej deželi pravijo Amerika ali pa Združene države. Mnogo teh naselnikov je prišlo iz popolnoma avtokratičnih dežel, ki niso poznali razlike med avtokratično monarhijo, napolnjen avtokratično monarhijo z nekakšno ustavo na papirju, ustavo in parlamentarno monarhijo in republiko. Taki naselniki, ki ne znajo ločiti nazadnjaške vladne forme od napredne, ne vedo o vladni formi nič drugega, da vlada je vlada, pa naj bo v avtokratični formi ali republikanski. Takim ljudem se niti ne sanja, da v avtokratični državi vlada kronan vladar po svoji volji, v republiki pa odloča ljudstvo z volilnim listkom o svoji usodi. Te vrste ljudje tvorijo največjo nevarnost za vsako republiko, ker je njim vseeno, kakšna je forma vlade. To je tudi pokazala sedanja svetovna vojna. Nekateri taki naseljeniki so se potegovali za kajzerja, drugi so bili za avstrijskega Korla, tretji so želeli, da se iz razbitih avtokratičnih držav osnujejo nove monarhije. Med njimi so bili naselniki, ki so postali že ameriški državljani in so slovesno prisegli pred sodnikom, da pretrgajo vse zveze s tujezemskimi monarhi in potentati. Taki dogodki dokazujejo, da se je premalo storilo s podukom, da pridejo taki tujezemci do spoznanja, da je med republikansko formo vlade in monarhistično tako velika razlika kot med dnevom in nočjo, in da so tujezemci, postanejo ameriški državljani, prisegli po krivem, če iščejo stike z obstoječimi monarhijami ali delajo zanje, ali če spletarijo, da se v interesu kakšne vladarske hiše ustanovijo nove monarhije. Vsako delovanje v prid kakšne monarhije pomeni pojačanje iste, in če kaj takega stori državljani republike, tedaj dela proti interesom svoje države.

Take zmote med tujezemci se pojavljajo, ker se je polagalo premalo važnosti na to, da so podučeni o republikanski formi vlade in da se zavedajo, da je vsak državljani republike suveren državljani, da nad njim ni nikogar, ki ga vlada, ampak državne posle vodijo državljani, izvoljeni od večine državljanov v ta namen.

Če bi napredno tujezemsko časopisje v Združenih državah izvršilo svojo nalogo v tem smislu, kajti to časopisje doseže tujezemce, ki niso zmožni čitati angleščine, bi ne doživeli v svetovni vojni navdušenja med tujezemci za kajzerja, habsburškega Korla ali osnivanje novih monarhij, ker bi bili tujezemci prepričani, da je najboljša vladna forma republikanska.

Značilno je za razmere med tujezemci v Ameriki, da sta dva naroda izrekla, ki prihajata iz nekdanje avstro-ogrske države in sta se izrekla za razbitje črnožolte monarhije, da dobta njuni državi republikansko formo vlade. Ta naroda sta Slovenci, ki tvorijo severni del Jugoslovancov, in Čehoslovaci. To dejstvo ne govori le, da sta oba

naroda inteligentna in na visoki stopnji civilizacije, ampak da je njuno napredno časopisje storilo svojo dolžnost še pred izbruhom svetovne vojne in podučilo svoje rojake tako temeljito o razliki med republikansko in monarhistično vladno formo, da so se pripadniki obeh narodov, naseljeni v Združenih državah, izrekli z ogromno večino, da Jugoslavija in Čehoslovakija dobta republikansko formo vlade.

Ustanovitev vsake nove republike pomeni pojačanje že obstoječih republik, je korak naprej v popolnejšo civilizacijo vsega človeštva.

Dopisi.

Chicago, Ill. — Seja okrožne organizacije SRZ. za Chicago se vrši v četrtek dne 9. januarja ob 8 zvečer v dvorani urada SNPJ. Seje te organizacije se navadno vrše prvi četrtek v mesecu, toda valed Novoletnega praznika je odbor odložil to mesečno sejo na drugi četrtek. Zastopnikom društev, ki so bili izvoljeni na decembarskih sejah, od katerih pa tajnik okrožne organizacije SRZ. še ni prejel imen in naslovov, da bi jih pozval na sejo, naj jim služijo te vrstice za povabilo. Vsakdo, ki se zanima za naše gibanje, je dobrodošel na naših sejah.

Tajnik.

Chicago, Ill. — Ženska organizacija SRZ. bo s sodelovanjem školaške okrožne organizacije S. R. Z. priredila v soboto zvečer dne 2. februarja veliko maskaradno veselico v veliki dvorani Bohemian American Hall na 18. cesti blizu Blue Island ulice. Slovenskemu občinstvu pripravljamo, naj se preskrbi z vstopnicami v predprodaji. Dobili jih boste pri članicah ženske organizacije, zastopnikih okrožne organizacije in pri tajniku in tajnici obeh organizacij. Dobiček priredbe je namenjen v prid SRZ.

Somerset, Colo. — Ni dolgo tega, kar sem se zadnjič oglašil še iz Viredna, Ill., kjer sem bil nekaj nad mesec dni. Tam je prišla k meni na obiske tudi znana španška senorita, ki sem se jo pa kmalu iznebil. K temu mi je precej pripomogla mrs. R., ki mi je stregla po materinski za časa bolezn.

Dne 11. novembra me je prebudil vršič otrok, ki so kričali po ulici: "War is over!" Vstal sem in se prav dobro počutil. Senoriti pa sem želel srečno pot in nikoli več povratka; tako se odslavlja nezahvalne ljubice. Kakor hitro sem popolnoma okreval, sem se podal na pot proti "divjemu" zapadu, toda do mojega cilja, mesteca Somerset nistem mogel tako lahko priti. Ko smo se pripeljali na postajo Delta, Colo., ki je 43 milj od Somerset, sem moral premostiti vlak. Toda na moje razočaranje sem izvedel, da je v tem okrožju upeljana kvarantena, in da me ne bodo pustili pod nobenim pogojem v Somerset. Ta novica me je zelo potrla, kajti tam imam brata, ki ga že nisem videl dvajset let. Sprevidnik mi je svetoval, naj izstopim iz vlaka na postaji v Bowie, 4 milje od tukaj, kar sem tudi storil. Začasne "jerperge" sem dobil pri rojaku Martinu Pavličku, trgovcu na Bowie. Pri njemu sem bil šest dni. Potem sem dobil telefonično naznanilo od superintendenta tukajšnjih premostitvenikov, da pridem drugi dan lahko na Somerset, kar sem seveda storil z veseljem. Ob mojem prihodu so me "internirali" štiri dni. Seveda mi ni bilo tako hudo, kakor kakim vojnim internirancem, kajti v hiši, kjer sem bil interniran, sem imel vsega dovolj. Ogledovati okolico tako nisem mogel, ker je ta kraj kroginkrog obdan z visokimi gorami, da se ne vidi drugam kakor v nebo. Solnce vidimo samo okoli opoldanske ure, ako je lepo vreme. Slovencev je tu precej, toda kako se kaj razumejo med seboj, še nisem imel dovolj prilike spoznati. Delavske razmere niso ravno slabe, le premožni vozički v rovi so tolikšni, da človeka obletava zvon, kadar jih vidi in se zaveda, da jih bo treba napolnjevati dan za dnem vedno z nova. Zrak je tu čist, kajti kraj se nahaja 6250 čevljev nad morsk gladino. Tu se počutimo tako, kot da smo že napolnjeni k staremu Petru pred nebeskimi vratmi, katerega pa za enkrat še ne mislim obiskati ker imam še dovolj časa, da se seznanim z Jehovo. Prič sem se mlad, drugič pa se gode po svetu v sedanjih ča-

sih tako zanimive stvari, da bi bilo človeku žal za vedno zamizati in za vedno pozabiti na vrtnice svetovnega kaosa.

Ko pišem ta dopis, se po krščanskih cerkvah prepevajo božne melodije in po katoliških cerkvah se prepeva "Hosana in exsultor Deo". Že štiri leta nam prerokujejo rojstvo deteta Miru in končno je vendar prišlo na svet, majhno in slabo. Besede: "Mir ljudem na zemlji, ki so dobre volje", so sedaj le deloma vresničene. Rodilo se je dete, katerega ne gledajo samo neznatni pastirji in pastirci, nego narodi vsega sveta z upanjem in tolažbo v srečo. K rojstvu betlehemskega deteta so prišli trije kralji iz Jutrovega, k današnjemu detetu pa bodo prišli modrijani vsega sveta, ne zato, da ga počaste in mu dajo darov, nego zato, da mu posteljejo udobno posteljo, ki mu bo dala pogoje za razvijanje v trdnega moža, ligo narodov. Če ne bodo modrijani storili tega, se bo dete Mir slabo razvijalo in morda v nekaj letih zopet umrlo. Že sedaj, ob njegovem mladem življenju prihajajo "Herodi" imperializem in reakcije ter mu strežejo po življenju. Morda ga dobri angelji miru spravi na varno pred temi sovražniki.

Sosedje nove Jugoslavije, grabežljivi Italijani stezajo poželjivo svoje roke po deželah jugoslovanskega ljudstva. Ako bi Italijani nekoliko bolj krotili svojo o svojevlastno strast, bi morda spoznali, da postane taka politika zanje lahko usodopolna. Zgodovina se rada ponavlja. Že marsikatera imperialistična vlada je vpro pastila svojo državo, ljudstvo pa je pahnila v nesrečo in bedo. Vsa svetovna zgodovina je polna takih dokazov in kajzerska Nemčija je zadnji tak argument, svari lo birokraciji in imperializmu.

Od moč, ki bodo sedeli okoli zelene mize, je odvisna usoda deteta, ki se je rodilo proti koncu prejšnjega leta. Bržkone bo šla trda za njegovo usodo, kajti zdaj se mi, da bo na mirovni konferenci premalo Wilsonov in preveč ljudi Bismarkovega kalibra, pristašev srednjeveških tradicij. Če bi prevladalo na konferenci načelo: "Viku, kar je Vikovega, Jurju, kar je Jurjevega in ljudstvu, kar je ljudskega!", tedaj bi dete Mir kmalo zraslo v močnega junaka, ki bi z lahkoto prebolel manjše krize.

Vse križem se govori o demokraciji, o samoodločevanju narodov na eni strani, na drugi strani pa o velikanskih vojnih okoliščinah, aneksijah, velikih mornaricah in armadah. Po vsem svetu sta v boju za prevlado dva elementa, prava ljudska demokracija in stoletja utrjeni srednjeveški sistem državne forme in tajnih diplomacij. Tisti, ki so mislili, da bo šlo kartokole gladko brez vsakega odpora nazadnjaških sil, so bili v velikanski zmoti in z zabavljenjem le dokazujejo, da nimajo nobenega znanja o zgodovini in evoluciji. Nekaj naravnega je, če se vladajoči krogi upirajo fundamentalnim premembam družbe. Vsaka živa stvar se upira, kadar ji grozi poguba, toda vedno zmaga tisti element, ki ima v sebi več življenjske sile in tega ne smejo pozabljati tisti, ki se na vse pretege jeze, če ne drda voz tako, kot po gladki, ravni cesti. V sistemu človeške družbe se vrše boji od vsega početka pa do danes in ti boji se bodo vršili, dokler bo kako živo bitje na tem planetu. Le študirajte nazaj v zgodovino, v dobo suženjstva, revdalizma, tlake in desetine, poučujte se o bojih taktarne družbe, študirajte premembe v družbi stoletja nazaj pa do danes, pa boste vsaj nekoliko razumeli pojem evolucije. Prave ljubezni in miru ni bilo nikdar med narodi, ker kaj takega sploh ne eksistira v naravi tega planeta. Vse je podvrženo medsebojnemu boju in rezultat je vedno ta, da zmaga močnejša sila, ki ima pogoje za obstanek. Vsaka stvar se

enkrat obrabi in tedaj mora dati prostor novi stvari. Monarhizem se umika republikanizmu, avtokracija demokraciji. Iz dosedanjih alijane posameznih skupin držav, ki predstavljajo ravnesje sil, bo morda že v doglednem času nastala liga narodov, ki se bo potem še vedno izpopolnjevala. Boji med strankami, med ljudmi posameznih nazorov in načel pa se bodo vedno nadaljevali. Glavno vlogo v bodočnosti bo igralo delavstvo, ki prihaja bolj in bolj na površje. Delavstvo v Rusiji, Nemčiji nemški Avstriji in drugih manjših deželah je prišlo na površje politične moči in prišlo bo tudi drugje. Kapitalizem in militarizem preživlja svojo dobo, na njihovo mesto pa prihaja zarja demokracije. Leto 1918 nam je prineslo velike izpremembe, ki niso korak k nazadovanju. Ako bomo stopili tako velik korak naprej v tem letu, tedaj bo ob koncu tekočega leta duh demokracije prevladovala sila in ostali bodo le še ostanki sistema stare družbe.

Josip Koejančič.

Duluth, Minn. — V Prosveti sem čital dopis rojaka Ambrožiča iz Eveletha, Minn., v katerem priporoča Slovencev v svoji naselbini in po železnem okrožju, naj se prične nekoliko bolj zanimati za dobavo državljskih pravic. Taka priporočila so zelo na mestu, kajti še na tisoče naših rojakov živi širom Združenih držav, ki še niso državljani te republike in vsled tega so takorekoč politično mrtvi. Ne zadostuje pa samo postati državljani, nego se je treba tudi temeljito poučiti o ameriški konstituciji, treba je zasledovati politično življenje strank, kajti od volitev je odvisno, kdo jih zastopa, kdo izvršuje dolžnosti v javnih uradih mest, okrajev, držav itd. Vsak državljani prevzame nase odgovornost za razvoj države. Žal, da jih je tisoče, ki se ne zavedajo. Volilci se le premalo zavedajo važnosti političnega znanja, ki je v republikah absolutno potrebno. Zanimati bi se morali za prejšnje javno življenje kandidatov, da bi potem lahko sklepali, če so vredni zaupanja volilcev. Tisti volilci, ki glasujejo tako, kakor jim ukažejo boš, niso vredni, da bi se imenovali volilci in bi bilo boljše, da ne bi nikdar dobili državljskih pravic, kajti taki ljudje ne služijo splošnosti, nego privatnim interesom.

Gotovo se ne motim v trditvi, da je tudi med Slovenci precej takih volilcev, ki na volilni dan ne vedo komu naj bi oddali svoj glas. Dobe se celo taki, ki ne znajo voliti in nimajo pojma o volitvah. Vse to jim je nekaj tujega, nekaj neznapadljivega in radi tega seveda nepotrebnega. Ako jih vprašate, če poznajo katerega izmed kandidatov, ali če vedo, kakle so dolžnosti uradnikov, na katerih mesta je izvoliti kandidate, tedaj bi vam ne vedeli odgovoriti. Ne rečem, da moramo to politično neznanje našemu slovenskemu ljudstvu zameriti. Kje pa naj se je sploh naučil spoznavati ameriško konstitucijo in sistem vlade? Ko je dospel v to deželo, se je moral takoj oprijeti najtežjih del in za učenje sploh ni bilo časa. Kakih prostorov, kjer bi se res kaj naučil, ni poznal. Vzroki neznanja torej ne leže na slovenskem delavstvu, nego v razmerah. Mi vsi vemo, da je slovensko ljudstvo pošteno, da se rado uči, rado politizira in se zanima za vse, kar se godi po svetu. Toda leta nazaj smo bili v Ameriki še nekako tuji in amerikanizacija še ni dobila med nami trdnih tal.

Po mojem mnenju bi morala vsaka slovenska naselbina imeti društvo, katerega namen naj bi bil podučevati svoje člane o ameriških ustanovah, ustavi, amerikanizaciji itd. Taka društva naj bi se na pr. imenovala "Jugoslovanska delavska izobraževalna društva." Jaz ne mislim, da naj bi bili to kakšni politični klubi, kot so se že večkrat ustanovili v kaki naselbini pred volitvami, po volitvah pa so taki klubi, ustanovljeni v interesu kakšne skupine kandidatov zopet propadli. Namen teh društev naj bi bil nuditi članstvu resnično izobraževalno o ameriški konstituciji in podrobnosti delovanja raznih javnih zastopov in uradov. Nobena stavba ne stoji dolgo časa, če ni zgrajena na trdnih temeljih. Ravno to velja za organizacije. Če je ustanovljena radi osebnih interesov, tedaj kmalo preneha eksistirati. Organizacije mora-

jo imeti višje cilje, kakor pa zastopati interese posameznikov. Tudi izobraževalna društva naj bi imela nalogo koristiti splošnosti. Člani naj bi bili samo delavci, ki naj bi se zbrali enkrat ali večkrat na mesec na seji, kjer bi jim kak slovenski govornik predaval stvar, ki jih potrebujejo najnujnejše vedeti kot člani te republike. Poučevali bi se razni predmeti, tudi trgovski, ki je velike važnosti ne samo v Ameriki, nego povsod, kjer bivajo civilizirani ljudje. Smoter slovenskega delavstva mora biti pridobivanje znanja. Kadar bo ta smoter prešel takorekoč v strast duše našega naroda, tedaj bomo na izobraževalnem polju napredovali mnogo hitreje, kakor pa smo napredovali dosedaj. Vsaka večja slovenska naselbina bi morala imeti izobraževalno središče, nekako univerzo v malem obsegu. To lahko izvedljivo v tistih krajih, kjer imajo naselbine svoje dome, kjer je dovolj prostora za take organizacije, samo ako ima naselbina sposobnih ljudi za izvrševanje izobraževalnega dela.

Vse napreduje, vse se razvija. Upam, da bo leto 1919 prineslo tudi ameriškim Slovencev novih sijajnih uspehov.

John Movern.

Razno iz inozemstva

Boljševizem na Ogrskem.

Budapešta, 6. jan. — Voditelj ogrskih boljševikov je dr. Bela Kun, ki je prišel iz Rusije kot bivši vojni vjetnik. Ko je prišel Lenin na krmilo, je bil Kun član boljševiške komisije za propagando v centralnih državah. Njegova naloga je bila pridobiti ogrske vojne vjetnike za boljševizem in to se mu je v dobri meri tudi posrečilo. Kmalu po revoluciji na Ogrskem se je vrnil domov in danes ima za seboj veliko armado delavcev, vojakov in kmetov. Pravijo, da je prinesel iz Rusije 12 milijonov kron za propagando. Bela Kun je organiziral revolucijo v Budapešti na Novega letu, dan, ki se pa ni posrečilo. Izdal je poziv na vojaške, da okupirajo mesto in proglasijo "proletarsko diktaturo", toda odzvalo se je 2000 vojakov, ki so bili po ljuti poučeni njihovih premaganj in razoroženi. Sedaj vlada premirje, da vsakdo čuti novo nevarnost, morda prinese Kuna več uspeha in buržoazni sloji si ničesar take ne žele, kakor da bi zavezniki kupirali vso Ogrsko. Kun ima tak vpliv med delavstvom, da ga Karolyjeva vlada ne upa aratirati, dasiravno odprto grozi, da miru prej ne bo, dokler delavci ne prevzamejo vlade v svoje roke in proglasijo sovjetsko republiko. Budapešta, 6. jan. — Ogrska vlada je izdala naredbo za rekvizicijo obleke od posameznikov. Obleko potrebujejo za demobilizirane vojaške, ki se nimajo v k preobleči. Naredba določa, da vsak možki od 16. leta starosti, ki poseduje štiri obleke, odda eno; kdor ima sedem oblek, mora izdati dve, in kdor jih ima deset, mora dati štiri. Kdor je tak "oblekokrat", da jih ima ducat, mora dati polovico. Ravno to velja za čevlje in spodnje perilo.

Ameriški čete v Rusiji pridejo domov.

Pariz, 6. jan. — Ameriški poročevalec Raymond G. Carroll je izvedel iz zanesljivih virov, da Wilson sklenil pozvati domov ameriške čete iz Rusije in Ameriki ne pošlje več nobenega moža na ledeni ruski sever.

To je vesela novica za ameriške matere, žene in ljubice, ki imajo svoje dražje v Evropi.

Druga novica je, da pojde ameriške čete iz Evrope domov čim hitreje mogoče in 90 odstotkov vse armade bo doma pred oktobrom t. l. Tako je izjavil E. N. Hurley načelnik plovbenega odbora, ki se mudi v Parizu.

Vsa znamenja torej kažejo, da ne pojdejo ameriške čete v Berlin, kakor tako radi prerokujejo agentje raznih evropskih tirjačev računov. Peščica ameriških vojakov, ki so bili poslani na ruski sever, predno je bilo podpisano premirje, se vrno domov čim prej mogoče, in če bo v bodoče kdo hotel opravljati štandardsko službo v Rusiji, ne bodo to Američani.

Arhangelsk, Rusija, 4. jan. — V terek so se vršili vroči boji okoliš Kadisa ob Dvini. Dvakrat so se morali Američani umakati

Bern, 6. januarja. — Farmakološki profesor v avstrijski cesarske Zite, je prišla v spremljavo svojih sinov Elije in Renaja v švicarsko obmejno mesto Lustenau. S sabo je imela vsaj dve kovanice, v katerih je bilo na 20.000.000 kron zadolžnic in drugih vrednostnih papirjev, da jih nalepijo v Švici. Švicarske oblasti so zavrle za cesaričino mater in njena sinova, ker so bili brez potnih listov.

